

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
[www.philosophical-research.org]

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΠΙΕΡΡΗΣ

ΚΥΚΛΟΣ ΚΗ΄
ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2014 - 2015

Το Νόημα της Ιστορίας

Σεμινάριο 8^ο

Πέμπτη 15^η Ιανουαρίου 2015

[Μανιφέστο επικαιρικό, Πραγματεία διαχρονική
και το σεμινάριο]

ΠΡΟΣΩ ΟΛΟΤΑΧΩΣ!

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

*“πόλιν δὲ μικρὰν καὶ ἄδοξον παραλαβὼν
ἔνδοξον καὶ μεγάλην ἀπεργάσασθαι”*

Η χώρα έχει ναυαγήσει. Το Κύμα της Ιστορίας την έχει κατακλύσει αφού κυβερνητήρα είχε ένα άχρηστο και σάπιο καθεστώς. Σε όλες τις παραμέτρους ισχύος, η χώρα δείχνει εξευτελιστική αδυναμία. Βυθίζεται τώρα στη λάσπη των απόνερων της εξέλιξης. Η ταπείνωση είναι αποτροπιαστική.

Η ουσιαστική αιτία της κατρακύλας σε αυτή την επαίσχυντη εξουθένωση είναι μία και τρανταχτή, και δεν θα μπορούσε να είναι άλλη: θεμελιώδης δυσαρμονία και αναντιστοιχία μεταξύ του Ελληνικού Χαρακτήρα και του ΝεοΕλληνικού Συστήματος. Ο Ελληνισμός δεν αφέθηκε να δημιουργήσει τις δομές και το πλαίσιο συλλογικής λειτουργίας που του ταιριάζουν. Έτσι Ελληνισμός και ΝεοΕλληνισμός ευρίσκονται πάντα σε διάσταση και συχνά σε ευθεία σύγκρουση. Αποτέλεσμα η παταγώδης αποτυχία. Δεν είναι ασήμαντη και αδικαιολόγητη η απογοήτευση των πραγματικών φιλελλήνων από την πορεία του ΝεοΕλληνικού εγχειρήματος, ευθύς μετά την έναρξή του και διαχρονικά έκτοτε. Αναλαμπές δεν μεταβάλουν την έντονα πτωτική

τάση, την πραγματικότητα της συνεχούς αποτυχίας και την ενωρίς προβλέψιμη και πάντως αναπόφευκτη κατάρρευση. Από τον αυτοπροσδιορισμό του Έλληνα αναμένονταν μετά λόγου πολλά και υψηλά.

Στη ρίζα της αισχροής κατάντιας ευρίσκεται λοιπόν Κρίση Ταυτότητας. Το ΝεοΕλληνικό Σχήμα δεν είναι Ελληνική Μορφή. Δομές της εξουσίας, οργανισμός και θέσμιση της συλλογικής ζωής, διάρθρωση της οικονομίας, τρόπος ζωής, αξιολογία ηθική και αισθητική των ηγετικών ομάδων, κοινωνικές σχέσεις, τέχνες και σκέψη της επισημότητας, συλλήβδην δηλαδή όλος ο άνωθεν προβαλλόμενος Βιωτικός και, υπέρ πάντα και δια πάντων, η υποκουλτούρα του πιθήκου που σφετερίζεται με πόζα θαλαμηπόλου τον ρόλο του Υψηλού Πολιτισμού, δεν εκφράζουν τον αναλλοίωτο Ελληνικό χαρακτήρα, το κυρίαρχο βίωμα του Ελληνισμού. Αυτή είναι η αιτία της κολοσσικής αποτυχίας, της εθνικής μιζέριας και ταπείνωσης.

Ο Έλληνας είναι πάντα ο ίδιος. Είναι συγκεκριμένη πολιτισμική αξία. Στην Ιλιάδα και την Οδύσσεια καταγράφεται η ταυτότητά του, τότε και μετά και τώρα και ες αεί. Στον Πίνδαρο υψούται η ιδεολογία του. Στο Δυτικό Αέτωμα της Ολυμπίας και στη Ζωφόρο του Παρθενώνα αισθητοποιείται εν κάλλει και πνεύματι η σχέση του με την κοσμική τάξη.

Δυο πυλώνες είχε να στηριχθεί εδραία ο ΝεοΕλληνισμός στην ανεξαρτησία του: το Κλασσικό ύφος και τη Δημοτική παράδοση. Ποιητικά μιλώντας, στον Κάλβο και τον Σολωμό. Ο ένας άξονας να ελέγχει τη σωστή ερμηνεία του άλλου. Και μαζί να καθοδηγούν την Ελληνική Πίστη. Και να φτιάξουν πολιτισμό και κράτος που τους εκφράζει.

Ο Λυκούργος έγινε θεός γιατί επινόησε, με θεία καθοδήγηση, τον μοναδικό κανόνα που ταίριαζε στα ατίθασα, αγέρωχα, υπερήφανα Δωρικά φύλα. Ο Σόλων και ο Θεμιστοκλής έζησαν τον

γλυκόπικρο Αττικό χαρακτήρα σε ένα απαράμιλλο ελεύθερο σύστημα πιο αυστηρό στις απαιτήσεις του από οποιαδήποτε απολυταρχία. Η ακατάβλητη δύναμη υποτάσσεται μόνο αν της προσφέρεις το πλαίσιο για να κάνει αυτό που είναι φτιαγμένη να κάνει ακόμη καλύτερα, τελειότερα. Η Ελληνική ρώμη που αναβλύζει από περιουσία της ύπαρξης σηκώνει μόνο φωτεινά δεσμά χρυσού κάλλους. Αυτό έγινε στην αρχαία εποχή και έτσι το χρυσό θαύμα συντελέσθηκε.

Και από τη σύγχρονη ιστορία, όταν η Αμερική ξεκίνησε, επαναστατώντας κατά του παλαιού κόσμου, την πορεία που έμελλε σε δύο εκατονταετίες να την φέρει από αποικία στην κορυφή της οικουμένης, έφτιαξαν οι Πατέρες της Πατρίδας (γνώστες της αρχαιότητας και εμπνεόμενοι από Θουκυδίδη και Πλάτωνα και Αριστοτέλη και Πολύβιο) το σύστημα που άρμοζε στους ανοικτούς ορίζοντες της χώρας και στην οριακή νοοτροπία των κατοίκων της. Και από τον παλαιό κόσμο, ο πυρήνας του, το Γερμανικό ρεύμα, άρχισε λίγο αργότερα τη μεγάλη προσπάθεια να ανανεώσει και πάλι την παρακμάζουσα Ευρώπη, κάνοντας την περιφημότερη Επανάσταση εκ των Άνω και στοχεύοντας την πολιτισμική ακεραιότητα και συνεπακόλουθο Μεγαλείο του τευτονικού πνεύματος.

Και αντ' αυτής της κοινής αδήριτης ανάγκης για τον Σοφό αρμοστή που θα δώσει στο βίωμα την κατάλληλη μορφή για να μεγαλουργήσει, ο ΝεοΕλληνισμός πήρε τροφό και γκουβερνάντα και παιδαγωγό Ευρωπαϊά ματρόνα. Ο τεχνητός μηχανισμός του τυραννισμένου Βαρβαρικού να αναθρέψει τον χαμογελαστό Κούρο του Φωτός! Το Ευρωπαϊκό σύστημα βιασμού εις τάξη να οργανώσει τα Παλληκάρια της Λευτεριάς! Η ρεντιγκότα θολωμένων Φράγκων και παμπόνηρων Φαναριωτών να ντύσει κορμιά κάλλους συνηθισμένα στον χιτώνα και τη φουστανέλα – και στη γύμνια!

Και ευθύς, το καλώς-κακώς στημένο Ευρωπαϊκό μοντέλο, παρήγαγε το Κράτος των ΜαυροκορδατοΚωλέτιδων, έκτοτε μέχρι νυν. Και άρχισε η πολιτισμική υποβάθμιση. Και οι διηνεκώς προδιδόμενοι από τους ανάξιους άρχοντες ηρωισμοί των παλληκαριών. Και η φυσική ατομική δημιουργικότητα του Έλληνα να εγκλωβίζεται στην κακορίζικη πολιτική οικονομία του Κράτους. **Και μια ξεδιάντροπα ανίκανη ολιγαρχία να χρησιμοποιεί τις δύο πατερίτσες της «Εθνικής» ιδεολογίας από την δεξιά μεριά και της πελατειακής προστασίας από την αριστερή για τη συντήρηση του παρασιτισμού της εις βάρος του περιούσιου λαού.**

Εδώ που είμαστε, στο ναδίρ του ξεπεσμού και της αυτοπεριφρόνησής μας σαν Νεοέλληνες, παίγνιο του κάθε αποτυχημένου παίχτη της ιστορικής συγκυρίας, απαράληπτοι από όποιον σχεδιαστή εξελίξεων μπροστά ή επάνω στο κύμα της ιστορίας, εδώ στον βούρκο που μας κρατάει αλυσοδεμένους το διεφθαρμένο Καθεστώς της Αναριστείας, **εδώ χρειαζόμαστε το μόνο Σωτήριο του Πεπρωμένου μας ως Έλληνες: μια Μεγάλη Επαναστατική Τομή Ασυνέχειας, για να ξεκινήσουμε τη νέα Αρχή.** Για να δυναμώσουμε πρέπει να σταθούμε στα πόδια μας, και για να σταθούμε στα πόδια μας πρέπει να ξεκόψουμε ολοκληρωτικά από το νοσηρό παρελθόν του ΝεοΕλληνισμού – να διαγράψουμε την ολέθρια και επονειδίστη ιστορία 1833-2014, για να βρούμε τον εαυτό μας στον Ελληνισμό. Να ξεριζώσουμε τις πραγματικές αιτίες του κατατρογμού μας για να ξαναβρούμε την υπερηφάνειά μας. Να ξετινάξουμε όλα τα κάθε είδους βάρη που μας “κόβουν τον αέρα” για να ξαναπετάξουμε. Να κάνουμε βαθιά άροση της ευλογημένης γης μας, για να φυτρώσει ελεύθερα ο σπόρος του Ελληνισμού. Να γκρεμίσουμε το Σύστημα του ΝεοΕλληνικού κράτους: το αρχικό λάθος έχει πάρει εφιαλτικές διαστάσεις 180 χρόνια μετά.

Η ουσία της απελευθέρωσής μας είναι το σπάσιμο των Ευρωπαϊκών δεσμών με τους οποίους το πανάθλιο Καθεστώς μας εγκλώβισε για να μας έχει υποχείριους και να μας απομυζά. Ο Ελληνισμός είναι, αυτός κι αν είναι, αυτόφωτη εστία και δεν χρήζει Ευρωπαϊκού σχολιασμού για να κατανοηθεί από εμάς ειδικά. Η Ευρωπαϊκή μυθοπλασία περί της υποτιθέμενης συνέχειας Ελληνισμού και Ευρωπαϊσμού είναι μια κακόγουστη φαντασίωση που εκφράζει μόνο τον ανικανοποίητο έρωτα του Κλασσικού μιας ορισμένης Ευρωπαϊκής και ιδίως Γερμανικής élite.

Η πολιτιστική επανάσταση είναι έργο παιδείας και κουλτούρας που δεν χρειάζεται πολύ χρόνο αλλά χρήζει σοφίας για να αρχίσει να βγάζει ανθούς: ο Έλληνας ευθύς θα ανταποκριθεί όταν αφεθεί να δει τον εαυτό του και να δράσει σύμφωνα με τη δυναμική του. Χρειάζεται απλά το κατάλληλο σύστημα για αυτόν τον ιερό σκοπό. Και αυτό προσδιορίζει τους άξονες της άμεσα πρακτικής απελευθερωτικής Επανάστασης που απαιτούν τα πεπρωμένα μας.

Οι άξονες αυτοί επιγραμματικά είναι οι ακόλουθοι. Και όνομα αυτών **Απελευθέρωση**.

1) **Νομισματική απελευθέρωση**. Είναι προφανές ότι κάθε οικονομία απαιτεί το δικό της νόμισμα, γιατί η αξία και η ποσότητα του χρήματος δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές από την ποιότητα και την ένταση της πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας. Άρα άμεση αποχώρηση από το ευρώ, και υιοθέτηση εθνικού νομίσματος (σε συνεννόηση με τη Γερμανία και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο).

2) **Δανειακή απελευθέρωση, Σεισάχθεια**. Δεν είμαστε δουλοπάροικοι για να εργαζόμαστε με πέδες οιοδήποτε είδους. Δεν ευθυνόμαστε εμείς, αλλά το Καθεστώς, για τις πολιτικές που οδήγησαν σε τιτανικά υπέρβαρο κρατικό και ιδιωτικό δανεισμό. Απαιτείται απόσχιση βαρών. Άμεση κρατική χρεωκοπία του εξωτερικού χρέους κατά

75% σε συνεννόηση με Γερμανία και ΔΝΤ. Μετατροπή δημοσίων και ιδιωτικών χρεών στο ονομαστικό νέο νόμισμα (προ υποτίμησης).

3) **Παραγωγική απελευθέρωση.** Άπαξ κάθετη υποτίμηση 75% του εθνικού νομίσματος ευθύς μετά την υιοθέτησή του, για την επανεκκίνηση και τόνωση της παραγωγικής δραστηριότητας και την εμπέδωση αποτελεσματικής δημιουργικότητας. Ιδιωτική γενική Σεισάχθεια μέσω υποτίμησης και περισσότερη για συγκεκριμένους ειδικούς λόγους.

4) **Οικονομική απελευθέρωση.** Σκληρή νομισματική πολιτική εφεξής για την ευόδωση ορθολογικής κατανομής ικανοτήτων, ρόλων και πόρων. Ταυτόχρονα απελευθέρωση κεφαλαίου και εργασίας, με αυτή τη σειρά. Πρώτα κατάργηση της ολιγαρχίας (οικονομικομιντιακής), αναδιάρθρωση, εξυγίανση και απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, και μετά ελαστικοποίηση της αγοράς εργασίας.

5) **Πολιτειακή απελευθέρωση.** Σύγκληση Συντακτικής Εθνοσυνέλευσης για την καθιέρωση Συντάγματος ιδιαίτερα πολυμερισμένης και αποκεντρωμένης εξουσίας. Οι αρχαίες Πόλεις και οι Οθωμανικές κοινότητες πρέπει να βρουν το σύγχρονο ανάλογό τους. Υιοθέτηση Αμερικανικού τύπου πολιτειακής ρύθμισης με πραγματικά ανεξάρτητες εκτελεστική, νομοθετική (διπλή), δικαστική και περιφερειακή-τοπική εξουσία.

6) **Πολιτική απελευθέρωση.** Το πολιτικό σύστημα είναι συνολικά αποτυχημένο και ανυπόληπτο, κυλινδούμενο μεταξύ προδοσίας, ανικανότητας και διαφθοράς. Νέοι πολιτικοί σχηματισμοί και ενθάρρυνση δημιουργίας δύο μεγάλων, υγιών παρατάξεων, μιας συντηρητικής και μιας προοδευτικής.

7) **Κρατική απελευθέρωση.** Μοντέλο ουδέτερου Κράτους-Πλαισίου εγγυητή των βασικών συνθηκών (ασφάλεια, δικαιοσύνη, προστασία αδυνάτων) για τη λειτουργία της κοινωνίας των πολιτών, χωρίς παρεμβατισμό στην ίδια τη λειτουργία. Κράτος μικρό στο εύρος των

αρμοδιοτήτων του, πανίσχυρο στο βάθος της ρητά αναγνωρισμένης δικαιοδοσίας του.

8) **Στρατηγική απελευθέρωση.** Επαναπροσανατολισμός της εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής της χώρας. Ο οικείος γεωπολιτικός χώρος της Ελλάδας είναι η καθ' ημάς Ανατολή, το Πολυδύναμο ΒαλκανοΜικρασιατικό πεδίο με τις εξακτινώσεις του προς Βορρά, Ανατολή και ΒορειοΑνατολικά σε όλη την ενδοχώρα της Ανατολικής Μεσογείου. Σύγκλιση και στενός συντονισμός προς τις δυναμικές γραμμές του παγκόσμιου συστήματος με επίκεντρο τις ΗΠΑ. Σχέσεις δημιουργικές προς Γερμανία και Ρωσία. Εύλογη συγκατάβαση στην παρακμή της Ευρώπης.

9) **Στρατιωτική απελευθέρωση.** Αντιστροφή του προδοτικού και γελοίου δόγματος περί Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, της ιδεοληψίας δηλαδή που θέλει την Ελλάδα επαρχία μιας Ενωμένης Ευρώπης. Επειδή το “όραμα” είναι απραγματοποίητη φαντασίωση, επαρχία της Ευρώπης σημαίνει αποικία της Ευρώπης, μετατροπή της χώρας σε Προτεκτοράτο για φθηνές υπηρετικές δουλειές σε ένα ευνοημένο τόπο. Χρειαζόμαστε αντιθέτως απόλυτη έμφαση στην ανεξαρτησία της χώρας μας. Και προς τούτο άμεση και ραγδαία ενίσχυση των Ενόπλων Δυνάμεων. Το «Δίκαιο» ως ισότητα δικαιωμάτων ισχύει μεταξύ ισοδύναμων στα πεδία ισχύος (Θουκυδίδης).

Ο μετασχηματισμός των αξόνων αυτών σε συγκεκριμένες πολιτικές πράξεις είναι θέμα τεχνικής και ακίνδυνης επεξεργασίας. Τέτοιο θέμα είναι επίσης και η ορθολογική αντιμετώπιση του νοσούντος εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Δεν μας φοβίζουν τα σκιάχτρα των αχυρανθρώπων . Ως Έλληνες ξέρουμε καλά από την κλασσική περιωπή μας ότι σε κάθε πρόβλημα υπάρχει λύση συμβατή με τις αξίες μας.

Οι καιροί δεν είναι μενετοί. Η διεθνής συγκυρία είναι ευνοϊκή για το εγχείρημά μας.

Εμπρός λοιπόν.

Για την Ένδοξη Επανάστασή του Ελληνισμού.

Απόστολος Πιερρής

Δωρικές Μελέτες

Δαίδαλος, Δίποινος και Σκύλλις

Η Πλαστική Μετάβαση

από την Γεωμετρική στην Αρχαϊκή Εποχή:

Πηγές και Χρονολόγηση

14 Ιανουαρίου 2015

Ο προτελευταίος προς ανατολάς θησαυρός στην Ολυμπία ανήκε στους Μεγαρείς (τους προς την Αττική). Ικανά αρχιτεκτονικά και γλυπτικά μέλη (από το αέτωμα) έχουν σωθεί και εκτίθενται στο Μουσείο της Ολυμπίας. Από τα τελευταία προκύπτει χρονολόγηση της κατασκευής του κατά την αρχική φάση του τελευταίου τετάρτου του 6ου αιώνα π.Χ.

Η μεγάλη ακμή των Μεγάρων έχει ήδη παρέλθει και πιθανόν κάποια επιτυχία τους στις ενδημικές διενέξεις της πόλης προς Κόρινθο και Αθήνα να σηματοδότησε την ανέγερση νέου μνημειακού Θησαυρού στη θέση παλαιότερου. Ίσως συνεργασία με την ακόμη ακμάζουσα τότε Αίγινα να δημιούργησε συνθήκες ενός σχετικά περιορισμένου αλλά δοξολογηθέντος επιτεύγματος.

Εύλογο είναι, και συνάδει να υποθέσουμε, ότι σε ένα τέτοιο γεγονός αναφέρεται η ιστορία του απαξιωτικού χρησμού που δόθηκε στους Μεγαρείς, όταν επαιρόμενοι για κάποια επιτυχία τους την σημασία της οποίας υπερέβαλαν εις εαυτούς, ζήτησαν από το Μαντείο των Δελφών κρίση περί του «τίνες κρείττους εἰεν των Ελλήνων». Ο χρησμός αφού διεξώδευε αριστείες διαφόρων πόλεων, κατέληγε:

*ὕμεις δ', ὦ Μεγαρεῖς, οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι
οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ οὔτ' ἐν ἀριθμῶ.*

(Fr. 1 Andersen = Fr. 1 Parke – Wormell = Q26 Fontenrose).

[Υπήρχε παραλλαγή που έφερε τον χρησμό δοθέντα στους Αιγίεις. Ο Δεινίας τον ανέφερε για τους Μεγαρείς, FrGrH 306F6. Και μάλιστα έτσι που να ταιριάζει απόλυτα στους συνδυασμούς που έκανα παραπάνω:

ίστορεῖ γὰρ Δεινίας, ὅτι οἱ Μεγαρεῖς φρονηματισθέντες ποτέ, ὅτι κράτιστοι τῶν Ἑλλήνων εἰσίν, ἐπύθοντο τοῦ θεοῦ τίνες κρείττονες τυγχάνουσιν, κτλ. (Σχόλια στον Θεόκριτο, 14, 48). Ο Θεόκριτος (14, 49) και ο Καλλίμαχος ἔτσι τον ανεγνώριζαν (Επίγραμμα 25.6 Pfeiffer; Σούδα και Φώτιος s.v. ὑμεῖς ᾧ Μεγαρεῖς). Ο Κλήμης ο Αλεξανδρεὺς αποδίδει τους δύο ακροτελεύτιους προαναφερθέντας στίχους στον Θέογνι (Στρωματεῖς, 7, 18, 110, 901 P.). Είναι ενδεχόμενο ο Μεγαρικός ποιητής να εἶχε χρησιμοποιήσει την καταφρονητική στάση των Δελφών για να φρονηματίσει τους συμπατριώτες του, των οποίων η εγκατάλειψη της ιδεολογίας του εσθλού από ολιγαρχία και δήμο εἶχε οδηγήσει την πόλη σε παρακμή. Και πάλι αυτό δένει με την υπόθεσή μου. – Ο Μνασέας (FGH III 157), και μάλλον ο Ἴων (FGH II 51), θεωρούσαν ὅτι ο χρησμός αφορούσε στους Αιγίεις. Ἐτσι και ο Στράβων (10, 1, 13). Ο Πλούταρχος αλλοῦ διστάζει (IV 682f) και αλλοῦ τον αποδίδει στους Μεγαρεῖς (IV 730d). – Η πλάστιγγα κλίνει προς τους Μεγαρεῖς. Είναι ἄλλωστε λογικότερο και εντυπωσιακότερο να προσγειώνει ο Ἄναξ των Δελφών αυτούς που ξέπεσαν από ψηλά και κομπάζουν για τυχαία επιτυχία τους μέσα στην υποβάθμισή τους, παρά εκείνους που ποτέ δεν εἶχαν τετελεσμένο επίτευγμα υπεροχής].

Ο παλαιότερος, πρώτος θησαυρός εἶχε ανιδρυθεί με αναφορά σε μια σημαντική νίκη των Μεγαρέων (με την αρωγή των Αργείων) κατά των Κορινθίων. Μια ασπίδα τοποθετημένη ως ακρωτήριο του υστεροαρχαϊκού θησαυρού εδήλωνε «τοὺς Μεγαρέας ἀπὸ Κορινθίων» αναθεῖναι τον θησαυρό (Παυσανίας VI, 19, 13). Ο Παυσανίας θεωρεῖ ὅτι πρόκειται για μια – ὅπως φαίνεται – περιβόητη νίκη που συνέβη ἐπὶ ἀρχοντος δια βίου στην Αθήνα Φόρβαντος (*ibid.*). Κατά τις αρχαίες χρονολογικές ἐρευνες, ο Φόρβας ἦρξε το 952-921 π.Χ. (κατά Ευσέβιο και Ιερώνυμο), το 947-917 (κατά Σύγκελλο), το 992-958 (κατά τα Excerpta Latina

Barbari). [Cf. e.g. II 2 Hitzig *ad loc.*, p. 636; Eusebius, *Versio Armenia* p. 66 Schöne II; Hieronymus p. 67 Schöne II, ad anno Abr. 1063; *Eusebii Chronicorum Liber I*, pp. 187-8 Schöne I]. Η μάχη τον 10ο αιώνα π.Χ. θα εγγράφεται στους αγώνες μεταξύ των Δωριέων κατακτητών της Μεγαρικής και της Κορινθίας, προς εμπέδωση του νέου συστήματος ισχύος μετά την Κάθοδο των Δωριέων.

Ο θησαυρός βέβαια, όπως υπονοεί ο Πausanίας, ανηγέρθη αρκετά μετά τη νίκη. (Με την διόρθωση που κάνω στο κείμενο, ο Πausanίας θα προσδιόριζε πόσο πολύ αργότερα. Αλλά και μόνο που αναφέρει το γεγονός, θα πρέπει η καθυστέρηση να ήταν σημαντική γιατί φυσικά η αφιέρωση ακολουθεί το συμβάν εις μνήμη και εξ αιτίας του οποίου γίνεται). Κατάλληλη χρονολογία είναι η εκρηκτική εξάπλωση του Μεγαρικού αποικισμού στο δεύτερο μισό του 8ου αιώνα π.Χ., σε μερική αντιπαλότητα προς τον Κορινθιακό κατά τη Δύση. Τα Μέγαρα Υβλαία στη Σικελία ιδρύθηκαν περί το 728 π.Χ. και οι Λεοντίνοι 100 περίπου χρόνια αργότερα, γύρω στο 630 π.Χ. (Θουκυδίδης VI, 4, 1-2). Κατά τον Έφορο (Στράβων VI, 267) η κτίσις των Μεγάρων Υβλαίων έγινε πριν της των Συρακουσών που πραγματοποιήθηκε από τον Αρχία εκ Κορίνθου. Νάξος από Χαλκιδείς, Συρακούσαι από Κορίνθιους και Μέγαρα Υβλαία από Μεγαρείς περίπου συγχρόνιζαν κατά την ίδρυσή τους (Στράβων VI, 269). Κατά τον Θουκυδίδη η σειρά είναι Νάξος, Συρακούσες, Μέγαρα Υβλαία με διαφορές ολίγων ετών (η συνοπτική ιστορία του όλου αποικισμού της Σικελίας κατά Θουκυδίδη στο VI, 3-5).

Τα Μέγαρα δραστηριοποιήθηκαν αποικιακά και σε Ανατολική ζώνη επιρροής. Το 712 π.Χ. ιδρύουν τον Αστακό (τη μετέπειτα ονομασθείσα Νικομήδεια· cf. Pomponius Mela I, 19; στον Eusebius, *Chronica*, Anno 1309 = Ολυμπιάς 18.2, η κτίση τοποθετείται 5 χρόνια αργότερα) στη Βιθυνία, το 675 την Κύζικο στην Προποντίδα (διαφορές ετών στους αρχαίους χρονογράφους, cf. Clinton, *Fasti Hellenici*, vol. I ad

ann. 675), ένα χρόνο μετά τη Χαλκηδόνα (*ibid.*; Ηρόδοτος IV, 144; Θουκυδίδης IV, 75; Mela I, 19, 33; Στράβων VII 320) στο στόμα του Βοσπόρου, περί το 662 τη Σηλυμβρία στη Θράκη (cf. Clinton, *op.cit.*, ad ann. 662) και το 657 το Βυζάντιο (*ibid.* ad ann. 657). Είναι σαφής η στρατηγική ελέγχου της εμπορικής οδού των Στενών και παρουσίας στην Θράκη και στον Εύξεινο Πόντο.

Το δεύτερο ήμισυ του 8ου αιώνα π.Χ. για την οικοδόμηση του Θησαυρού των Μεγαρέων συνάδει και προς τη γενική ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων και προς ένα συγκεκριμένο γεγονός της Μεγαρικής ιστορίας. Το 776 π.Χ. γίνεται η επίσημη σύσταση των Αγώνων με αρχή αρίθμησης και καταγραφή νικητών. Χρόνια πριν ετιμάτο το θείο με αθλητικούς αγώνες σύμφωνα με το Δωρικό βίωμα. Αλλά μετά τη Λυκούργεια νομοθεσία και τη σταθεροποίηση της Σπάρτης αρχίζει ακάθεκτη η ορμή προς μορφοποίηση του βιώματος αυτού σε τρόπο ζωής και τέχνες, σε βιωτικό και υψηλό πολιτισμό.

Στην 15η Ολυμπιάδα, το 720 π.Χ., συμβαίνει ένα αποκαλυπτικό γεγονός: η απόλυτη γύμνωση των αθλητών στη μια από τις δυο εστίες του κοινού Ελληνισμού. Έτσι αρχίζει η γενική γυμναστική γύμνωση και η εμπέδωση του μοναδικού πολιτισμού γυμνού ανδρικού σώματος στην ιστορία. Ο Θουκυδίδης (I, 6, 4-6) emphaticά επισημαίνει την ιδιαιτερότητα και πολλαπλή σημασία του χαρακτηριστικού αυτού. Οι πρώτοι που απέρριψαν το περί τα αιδοία ζώμα εις πλήρη επίδειξη ανδρότητας (με την Ομηρική έννοια του όρου) ήσαν τότε ο Σπαρτιάτης Άκανθος στον διάυλο και ο Μεγαρεύς Όρσιππος στο στάδιο (cf. Διονύσιος Αλικαρνασεύς, *Ρωμαϊκή Αρχαιολογία*, VII, 72, p. 1485; Πausanias I, 44, 1; cf. Ησύχιος s.v. ζώσατο; Scholia ad Thucydidem, I, 6; με εσφαλμένη ιστορία θανάτου του Όρσιππου, Scholia και Eυσταθιος ad Iliadem XXIII, 683). Η έμπνευση ήταν Δωρική: Θουκυδίδης και Διονύσιος αποδίδουν την αιτία στον Σπαρτιάτες. Οι Μεγαρείς είχαν περί πολλού τη Δωρική τους καταγωγή, όπως φαίνεται

από τους συγγραφείς τους περί Μεγαρικών. (Cf. L. Piccirilli (ed.), *Μεγαρικά, Testimonianze e Frammenti*).

Ο Πausανίας (*loc.cit.*) αναφέρει ότι ο Όρσιππος ανέλαβε στη συνέχεια στρατιωτική δράση, στρατηγών δε κατήγαγε περιφανή νίκη κατά γειτονικής πόλης, αποτεμών από την περιοχή της χώρα υπέρ των Μεγάρων: *Κοροίβου τέθραπται πλησίον Όρσιππος, ὅς περιεζωσμένων ἐν τοῖς ἀγῶσι κατὰ δὴ παλαιὸν ἔθος τῶν ἀθλητῶν Όλύμπια <α΄> [= <πρῶτος>] ἐνίκα στάδιον δραμῶν γυμνός. φασὶ δὲ καὶ στρατηγοῦντα ὕστερον τὸν Όρσιππον ἀποτεμέσθαι χώραν τῶν προσοίκων.*

Ἐχει σωθεῖ ἐπιγραφή στα Μέγαρα με το ταφικό ἐπίγραμμα του Ορσίππου. Η ἐπιγραφή εἶναι του 2ου μ.Χ. αἰῶνα (ἢ και μεταγενέστερη), και αναπαράγει ἐπίγραμμα συντεθέν ἢ τροποποιηθέν στο πρώτο μέρος του 5ου π.Χ. αἰῶνα, αλλά το αρχικό ἐπίγραμμα θα ἦταν αρχαϊκό.

Όρρίππῳ Μεγαρῆς με δαίφρονι τῆδ' ἀρίδηλον
 μνᾶμα θέσαν, φάμα Δελφίδι πειθόμενοι·
 ὅς δὴ μακίστους μὲν ὄρους ἀπελύσατο πάτρα
 πολλὰν δυσμενέων γᾶν ἀποτεμνομένων,
 πρᾶτος δ' Ἑλλάνων ἐν Όλυμπία ἐστεφανώθη
 γυμνός, ζωννυμένων τῶν πρὶν ἐνὶ σταδίῳ.

(IG VII 52)

(Όρσιππος Δωριστί ο Όρσιππος. Και πρᾶτος ἀντί πρῶτος, μνᾶμα, φάμα, μακίστους, γᾶν, Ἑλλάνων). Το ἐπίγραμμα φαίνεται να ἀντιστρέφει την πληροφορία του Πausανία: ο Όρσιππος στρατηγών δεν κατέλαβε χώρα των πολεμίων γειτόνων, αλλά ἀπελευθέρωσε γη πάτρια που εἶχαν καταλάβει οι εχθροί. Μια σκέψη εἶναι να εἶχε διαβάσει ο Πausανίας (ιδίως στην προηγούμενη ἐπιγραφή της σωζόμενης) «ἀποτεμνόμενος» ἀντί «ἀποτεμνομένων». Αλλά μάλλον οι δύο ἐξιστορήσεις μπορούν να εναρμονισθούν με κατάλληλη ἐρμηνεία του τρίτου στίχου: «ἀπελευθέρωσε μακρὰ σύνορα για την πατρίδα». Παλαιόθεν οι Μεγαρεῖς

κατείχαν χώρα που οι πολέμιοι εν συνεχεία είχαν καταλάβει, ο δε Όρσιππος επανέφερε την επικράτεια στα Μεγαρικά δικαιώματα. Οι πολέμιοι είναι οι Κορίνθιοι (cf. Hitzig, I, p. 374) και η αμφισβητούμενη χώρα η επί και νοτίως των Γερανίων δυτικά της Μεγαρικής. Η μάχη στην οποία αρίστευσε στρατηγών ο Όρσιππος θα θεωρήθηκε επανάληψη της παλαιάς εκείνης Μεγαρικής νίκης επί της Κορίνθου του 10ου π.Χ. αιώνα την οποία αναφέρει ο Πausανίας ως αφορμή αφιερώσεως του Θησαυρού στην Ολυμπία. Εναρμονίζονται έτσι οι πληροφορίες και συνάγεται ότι το πρώτο κτίσμα ανηγέρθη λίγο μετά το 720 π.Χ. και την Ολυμπιακή νίκη του γυμνού Ορσίππου. Δωρική παράδοση ήταν η ταύτιση γυμναστικού κάλλους, αθλητικής ρώμης και πολεμικής ανδρείας εις επι-φάνεια τελείας ανδρότητας, και εκείθεν εξεπορεύθη το Ελληνικό αρχαϊκό ιδεώδες της αριστείας, του καλού καγαθού, του αρίστου «εσθλού».

Στον Θησαυρό των Μεγαρέων υπήρχαν γλυπτικά αφιερώματα όπως περιγράφει ο Πausανίας: *Μεγαρεῖς δὲ οἱ πρὸς τῇ Ἀττικῇ θησαυρόν τε ᾠκοδομήσαντο καὶ ἀναθήματα ἀνέθεσαν ἐς τὸν θησαυρόν, κέδρον ζῶδια χρυσῶ διηνησιμένα, τὴν πρὸς Ἀχελῶν Ἡρακλέους μάχην. Ζεὺς δὲ ἐντεῦθα καὶ ἡ Δηϊάνειρα καὶ Ἀχελῶος καὶ Ἡρακλῆς ἐστίν, Ἄρης τε τῶ Ἀχελῶω βοηθῶν. εἰστήκει δὲ καὶ Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἄτε οὕσα τῶ Ἡρακλεῖ σύμμαχος· αὕτη παρὰ τὰς Ἑσπερίδας ἀνάκειται νῦν τὰς ἐν τῶ Ἡραίῳ. Τοῦ θησαυροῦ δὲ ἐπείργασται τῶ ἀετῶ ὁ γιγάντων καὶ θεῶν πόλεμος· ἀνάκειται δὲ καὶ ἀσπίς ὑπὲρ τοῦ ἀετοῦ, τοὺς Μεγαρέας ἀπὸ Κορινθίων ἀναθεῖναι τὸν θησαυρόν λέγουσα. ταύτην Μεγαρεῦσιν ἠγοῦμαι τὴν νίκην Ἀθήνησιν ἄρχοντος γενέσθαι Φόρβαντος, ἄρχοντος δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ βίου παντός· ἐνιαύσαι γὰρ οὐκ ἦσαν πω τότε Ἀθηναίοις αἱ ἀρχαί, οὐ μὴν οὐδὲ ὑπὸ Ἡλείων ἀνεγράφοντο πω τηνικαῦτα αἱ ὀλυμπιάδες. λέγονται δὲ καὶ Ἀργεῖοι μετασχεῖν πρὸς τοὺς Κορινθίους Μεγαρεῦσι τοῦ ἔργου. τὸν δὲ ἐν Ὀλυμπίᾳ θησαυρόν ἔτεσιν <ἐς σ> ὕστερον τῆς μάχης ἐποίησαν οἱ Μεγαρεῖς. τὰ δὲ ἀναθήματα ἐκ παλαιοῦ*

σφᾶς ἔχειν εἰκός, ἃ γε ὁ Λακεδαιμόνιος Δόντας Διποίνου καὶ Σκύλλιδος μαθητῆς ἐποίησε (Παυσανίας VI, 19, 12-14).

[Στη χειρογραφική lacuna που πιθανότατα υπάρχει μετά το «ἔτεσιν» αποκαθιστώ το «ἐς σ'», «γύρω στα 200 χρόνια», ώστε να δηλώνει ο Παυσανίας ότι ο Θησαυρός ανηγέρθη εις ανάμνηση της παλαιάς, ενδόξου νίκης, περί τα 200 χρόνια μετά από αυτήν, δηλαδή κατά το τέλος του 8ου αιώνα].

Τα αναθήματα ἦσαν ξόανα ἀπὸ κέδρο διακοσμημένα με χρυσό. (Ἐξ αὐτῶν τὴν Αθηνά εἶχαν μεταφέρει στο Ναὸ τῆς Ἥρας, ὅπου τὴν εἶδε ο Παυσανίας). Δημιουργὸ τῶν ἀγαλμάτων ἀναγράφει ο Παυσανίας τὸν Σπαρτιάτη Δόντα.

[Υπάρχει ἓνα πρόβλημα ἐδῶ γιατί μιλώντας περὶ τῶν ἀναθημάτων ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τῆς Ἥρας, ο Παυσανίας ἀναφέρει καλλιτέχνη τοῦ ἀγάλματος τῆς Αθηνᾶς ἀπὸ τὸν Θησαυρὸ τῶν Μεγαρέων τὸν Σπαρτιάτη Μέδοντα. Ο Brunh θεωρώντας τὸ «Δόντας», ὡς τὴν σπανιώτερη καὶ δυσκολώτερη γραφή, διαβάζει ἐδῶ «εἶναι μὲν Δόντα» ἀντὶ «εἶναι Μέδοντος». Πιθανότερο αὐτὸ ἀπὸ τὴν ὑπόθεση μίας διαφθορᾶς στο ἄλλο χωρίο, ὅπου δὲν φαίνεται κανεὶς λόγος ἀντιγραφικῆς ἀβλεψίας καὶ παραφθορᾶς ἀπὸ «Μέδων» σε «Δόντας». (Ἡ ὑπόθεση [Robert apud Hitzig *ad loc.*] ἐνός ἀρχικοῦ «Μέδων <αὐτοῖς>» που παρετράπει εἰς «Δόντας» εἶναι φανταστικὴ). Ἡ πιθανότητα πάντως παραμένει, τὴν ὁποία εὐνοῶ, νὰ ἔχουμε δυο καλλιτέχνες, Σπαρτιάτες ἀμφοτέρους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Δόντας ἐφτιαξε τὰ χρυσοκέδρα ἀγάλματα, ὁ δὲ Μέδων τὴν Αθηνά, ἡ ὁποία ἦταν χρυσελεφάντινη καὶ γι' αὐτὸ μετεφέρθη στο Ἡραῖο].

Τῆς Ἥρας δὲ ἐστὶν ἐν τῷ ναῷ Διός, τὸ δὲ Ἥρας ἄγαλμα καθήμενὸν ἐστὶν ἐπὶ θρόνῳ, παρέστηκε δὲ γένειά τε ἔχων καὶ ἐπικείμενος κυνήν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ· ἔργα δὲ ἐστὶν ἀπλᾶ. τὰς δὲ ἐφεξῆς τούτων καθήμενας ἐπὶ θρόνων Ὠρας ἐποίησεν Αἰγινήτης Σμίλις. παρὰ δὲ αὐτὰς Θέμιδος ἄτε μητρὸς τῶν

Ὡρῶν ἄγαλμα ἔστηκε Δορυκλείδου τέχνη, γένος μὲν Λακεδαιμονίου, μαθητοῦ δὲ Διποίνου καὶ Σκύλλιδος. τὰς δὲ Ἑσπερίδας πέντε ἀριθμὸν Θεοκλῆς ἐποίησε, Λακεδαιμόνιος μὲν καὶ οὗτος, πατὴρ Ἡγύλου, φοιτῆσαι δὲ καὶ αὐτὸς παρὰ Σκύλλιν καὶ Δίποινον λέγεται. τὴν δὲ Ἀθηναῖαν κρᾶνος ἐπικειμένην καὶ δόρυ καὶ ἀσπίδα ἔχουσαν Λακεδαιμονίου λέγουσιν ἔργον εἶναι Μέδοντος, τοῦτον δὲ ἀδελφὸν τε εἶναι Δορυκλείδου καὶ παρὰ ἀνδράσι διδαχθῆναι τοῖς αὐτοῖς. Κόρη δὲ καὶ Δημήτηρ καὶ Απόλλων καὶ Ἄρτεμις, αἱ μὲν ἀλλήλων εἰσὶν ἀπαντικρὺ καθήμενοι, Απόλλων δὲ ἐναντίος ἐστῶση τῇ Ἀρτέμιδι ἔστηκεν. ἀνάκειται δὲ ἐνταῦθα καὶ Λητώ Τύχη τε καὶ Διόνυσος καὶ ἔχουσα Νίκη πτερὰ· τοὺς δὲ εἰργασμένους αὐτὰ οὐκ ἔχω δηλῶσαι, φαίνεται δὲ εἶναί μοι καὶ ταῦτα **ἐς τὰ μάλιστα ἀρχαῖα**. τὰ μὲν δὴ κατειλεγμένα ἐστὶν ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ (Παυσανίας V, 17, 1-3).

Τα ξόανα του Θησαυρού των Μεγαρέων ανήκουν στην περίοδο προς το τέλος του 8ου αιώνα π.Χ., τότε που ανηγέρθη ο πρώτος θησαυρός. [Ο Παυσανίας τα θεωρεί παλαιότερα (στο παρατεθέν χωρίο VI, 19, 14), αλλά αυτό ανήκει στην αντίληψή του περί Μινωικού Δαιδάλου]. Και τα αναφερόμενα ξόανα από το Ηραίο συνανήκουν χρονολογικά και υφολογικά: «ἐς τὰ μάλιστα ἀρχαῖα». Η ἐνθρονη Ἥρα και ο παριστάμενος Ζευς «ἔργα δὲ ἐστὶν ἀπλᾶ». Προσπάθεια ἔχει γίνει να υποτεθεῖ ὅτι στο «ἀπλᾶ» κρύπτεται ὄνομα καλλιτέχνη, ἀλλὰ τὸ «ἀπλᾶ» ταιριάζει ἀπόλυτα με τὸ «ἐς μάλιστα ἀρχαῖα». Ὄντως πάντως εἶναι περιέργο ο Παυσανίας να μην αναφέρει τὸν δημιουργό τους, ἐνῶ για ὅλα τὰ ἄλλα παρέχει σαφὴ ἀπόδοση, ἢ, ἀν δὲν τοῦ ἦταν γνωστός, να μην ἐπισημαίνει αὐτὴν τὴν ἀγνοία, ὅπως τὸ κάνει στο ἴδιο αὐτὸ χωρίο για τὰ τελευταῖα αναφερόμενα ἀγάλματα. Ἀν δεχθούμε ὅτι τὸ «ἀπλᾶ» εἶναι παραφθορὰ ἀναφορὰς καλλιτέχνη, τότε ὁ Δόντας εἶναι καταλληλότατος, λόγω τοῦ ἀκρῶς ἀσυνήθιστου ὀνόματος. Ὅποτε ἐνισχύεται ἡ ἀποψή μου ὅτι πιθανόν εἶναι να ἔχουμε δύο καλλιτέχνες, και τὸν Δόντα και τὸν Μέδοντα.

Το σημαντικό είναι ότι έχουμε να κάνουμε με μια σειρά αρχαίων αναθημάτων στην Ολυμπία, περιεχομένων στα δυο αρχαιότατα κτίσματα της Δωρικής περιόδου. Τα αγάλματα αυτά χρονολογούνται προς το τέλος του 8ου αιώνα, ανήκουν στη δεύτερη φορά πλαστικής της Ελληνικής περιόδου και είναι σχεδόν όλα, όσων οι δημιουργοί είναι γνωστοί, έργα Λακεδαιμονίων καλλιτεχνών, μαθητών του Δίποινου και Σκύλλιδος.

Η πρώτη φορά πλαστοουργίας μετά την Κάθοδο των Δωριέων μυθολογήθηκε ως του Δαιδάλου. Η Δαιδαλική τέχνη αρμόζει στη Γεωμετρική εποχή. Αναφέρεται στην Ιλιάδα, κατά την περιγραφή της κατασκευής της ασπίδας του Αχιλλέως από τον Ήφαιστο:

*έν δὲ χορὸν ποίκιλλε περυκλυτὸς Ἀμφιγυήεις,
τῶ ἴκελον, οἶόν ποτ' ἐνὶ Κνωσῶ εὐρείῃ
Δαίδαλος ἤσκησεν καλλιπλοκάμῳ Ἀριάδνῃ.
ἐνθα μὲν ἠίθεοι καὶ παρθένοι ἀλφεισίβοιαι
ᾠρχεῦντ', ἀλλήλων ἐπὶ καρπῶ χειρὰς ἔχοντες.
τῶν δ' αἶ μὲν λεπτὰς ὀθόνας ἔχον, οἱ δὲ χιτῶνας
Φεῖατ' εὐννήτους, Φῆκα στίλβοντας ἐλαίῳ·
καὶ ῥ' αἶ μὲν καλὰς στεφάνας ἔχον, οἱ δὲ μαχαίρας
εἶχον χρυσείας ἐξ ἀργυρέων τελαμώνων.
οἱ δ' ὅτε μὲν θρέξασκον ἐπισταμένοισι πόδεσσιν
ῥεῖα μάλ', ὡς ὅτε τις τροχὸν ἄρμενον ἐν παλάμῃσιν
ἐζόμενος κεραμεὺς πειρήσεται, αἶ κε θέησιν·
ἄλλοτε δ' αὖ θρέξασκον ἐπὶ στίχας ἀλλήλοισιν.
πολλὸς δ' ἱμερόεντα χορὸν περίσταθ' ὄμιλος
τερπόμενοι· μετὰ δέ σφιν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδὸς
φορμίζων· δοιῶ δὲ κυβιστητῆρε κατ' αὐτοὺς
μολπῆς ἐξάρχοντος ἐδίνεον κατὰ μέσσοις.*

(Ιλιάς, Σ 590-606)

Ο «Δαίδαλος» είναι ο αντιπροσωπευτικότερος και εξέχων καλλιτέχνης της Γεωμετρικής περιόδου, τα καλύτερα έργα της περιόδου αποδίδονται στον Ήρωα της Γλυπτικής. Σωστά ο Πausανίας παρατηρεί ότι ο μέγας ποιητής της Γεωμετρικής Εποχής αναφέρεται στον «άριστο» καλλιτέχνη:

τὸν δὲ τοῦ Αἰπύτου τάφον σπουδῆ μάλιστα ἐθεασάμην, ὅτι ἐν τοῖς ἐς τοὺς Ἀρκάδας ἔπεσιν ἔσχεν Ὅμηρος λόγον τοῦ Αἰπύτου μνήματος. ἔστι μὲν οὖν γῆς χῶμα οὐ μέγα, λίθου κρηπίδι ἐν κύκλῳ περιεχόμενον· Ὅμηρῳ δέ, οὐ γὰρ εἶδεν ἀξιολογώτερον μνῆμα, εἰκότως παρέξειν ἔμελλε θαῦμα, ἐπεὶ καὶ Ἥφαιστου τὸν χορὸν ἐπὶ τῇ Ἀχιλλέως ἀσπίδι εἰργασμένον εἰκάζει χορῶ <ὕπὸ> Δαιδάλου ποιηθέντι, σοφώτερα οὐ θεασάμενος.

(Πausανίας VIII, 16, 3)

(Ένα κατάλογο των αριστοτεύκτων πλαστοουργημάτων ως του Δαιδάλου, v. Πausανίας IX, 40, 3-4, συν II, 4, 5 και I, 27, 1).

Η κινητικότητα, χειρονομίες, ποικιλία στάσεων και δράσεων, προσπάθεια ρεαλισμού στα χαρακτηριστικά και την πόζα του αναπαριστώμενου θέματος – τα χαρακτηριστικά της πλαστικής των γεωμετρικών χρόνων είναι ακριβώς οι ιδιότητες που εμφατικά αποδίδονται από τις πηγές στη Δαιδαλική τέχνη.

*εἴ μοι γένοιτο φθόγγος ἐν βραχίοσι
καὶ χερσὶ καὶ κόμαισι καὶ ποδῶν βάσει
ἢ Δαιδάλου τέχναισιν ἢ θεῶν τινός*

(Ευριπίδης, *Εκάβη*, 836-8 = No 119 Overbeck)

*οὐκ ἔστιν, ὦ γεραιέ, μὴ δείσης τάδε·
τὰ Δαιδάλεια πάντα κινεῖσθαι δοκεῖ
βλέπει<ν> τ' ἀγάλαθ' ὦδ' ἀνήρ κείνος σοφός*

(Ευριπίδης, *Ευρυσθεύς Σατυρικός*, Fr. 372 Kannicht = No. 120

Overbeck)

[Cf. Αρχαία Σχόλια στην Ευριπίδου *Εκάβη* v. 838; cf. Κρατίνος Fr. 75 και Πλάτων (Κωμικός) Fr. 204 K.-A].

ΣΩ. Ὅτι τοῖς Δαιδάλου ἀγάλμασιν οὐ προσέσχηκας τὸν νοῦν· ἴσως δὲ οὐδ' ἔστιν παρ' ὑμῖν.

MEN. Πρὸς τί δὲ δὴ τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Ὅτι καὶ ταῦτα, ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ἦ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει, ἐὰν δὲ δεδεμένα, παραμένει.

(Πλάτων, *Μένων*, 97d = No. 121 Overbeck)

Ἦδη στον 5ο αἰώνα εἶχε καθιερωθεῖ ἡ ἰδέα των βασικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς Δαιδαλικῆς τέχνης, αντιστοιχοῦσα στα γνωστά παραδείγματα τῆς Γεωμετρικῆς περιόδου. Συνοψίζει ο Διόδωρος:

φύσει δὲ πολὺ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὑπεραίρων ἐζήλωσε τὰ τε περὶ τὴν τεκτονικὴν τέχνην καὶ τὴν τῶν ἀγαλμάτων κατασκευὴν καὶ λιθουργίαν. εὐρετῆς δὲ γενόμενος πολλῶν τῶν συνεργούντων εἰς τὴν τέχνην, κατεσκεύασεν ἔργα θαυμαζόμενα κατὰ πολλοὺς τόπους τῆς οἰκουμένης. κατὰ δὲ τὴν τῶν ἀγαλμάτων κατασκευὴν τοσοῦτο τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων διήνεγκεν ὥστε τοὺς μεταγενεστέρους μυθολογῆσαι περὶ αὐτοῦ διότι τὰ κατασκευαζόμενα τῶν ἀγαλμάτων ὁμοιώτατα τοῖς ἐμφύχοις ὑπάρχει· βλέπειν τὲ γὰρ αὐτὰ καὶ περιπατεῖν, καὶ καθόλου τηρεῖν τὴν τοῦ ὅλου σώματος διάθεσιν, ὥστε δοκεῖν εἶναι τὸ κατασκευασθὲν ἔμφυχον ζῶον· πρῶτος δ' ὀμματώσας καὶ διαβεβηκότα τὰ σκέλη ποιήσας, ἔτι δὲ τὰς χεῖρας διατεταμένας ποιῶν, εἰκότως ἐθαυμάζετο παρὰ τοῖς ἀνθρώποις· οἱ γὰρ πρὸ τούτου τεχνῖται κατεσκεύαζον τὰ ἀγάλματα τοῖς μὲν ὄμμασι μεμνκότα, τὰς δὲ χεῖρας ἔχοντα καθειμένας καὶ ταῖς πλευραῖς κεκολλημένας.

(Διόδωρος, IV, 76, 1-3 = No. 128 Overbeck)

Και:

Δαίδαλος πρῶτος ἐποίει διαβεβηκότας τὸν ἕνα πόδα. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἔλεγον "ὄδοιποροῦν τοῦτο τὸ ἄγαλμα, ὃ εἰργάσατο Δαίδαλος, ἀλλ' οὐχὶ ἔστηκός", ὡς καὶ νῦν λέγομεν· εἰσὶ γε καὶ μαχόμενοι ἄνδρες γεγραμμένοι καὶ τρέχοντες ἵπποι καὶ χειμαζομένη ναῦς.

(Παλαίφατος, *Περὶ ἀπίστων*, 22 = No. 130 Overbeck)

Συνοπτικά με το χαρακτηριστικό του ύφους ο Τζέτζης:

*Πρῶτος δ' ὁ Δαίδαλος αὐτὸς διεἴλε χεῖρας, πόδας,
δακτύλους διηρμόσατο καὶ βλέφαρα καὶ τᾶλλα.*

(Τζέτζης, *Χιλιάδες*, I 539-40 = No. 133 Overbeck)

Στα ἀρίστα τεχνουργήματα της Γεωμετρικής εποχής η υπερτονισμένη ρεαλιστική μίμηση ἔπνεε ὅμως ἕναν επιθειασμό:

*Δαίδαλος δὲ ὁπόσα εἰργάσατο, ἀτοπώτερα μὲν ἔστιν ἔτι τὴν ὄψιν,
ἐπιπρέπει δὲ ὅμως τι καὶ ἔνθεον τούτοις.*

(Παυσανίας II, 4, 5 = No. 140 Overbeck)

Η ατοπία συνίσταται στην υπερέμφαση ρεαλιστικῶν σχημάτων προς ἀπόδοση φυσικότητας και ζωντάνιας, ὅπως ἔχω ἀναλύσει στην προηγούμενη μελέτη. Το ἐπιπρέπον ἔνθεον ἀπεπνέετο ἀπὸ το ἰσχυρὸ βίωμα που ἐξεφράζετο στα αφιερωματικὰ δημιουργήματα.

Ο Δαίδαλος εἶναι ὁ Ὅμηρος της πλαστικής. Ο Ἡρῶς καλλιτέχνης της Γεωμετρικής Περιόδου. Αποτελεῖ την πρώτη φορά των εικαστικῶν στον χώρο για τη Δωρική = Ἑλληνική πολιτιστική ἱστορία.

Στο δεύτερο ἡμισυ του 8ου αἰῶνα ἀναδύεται μετὰ τα "Δαιδαλικά" η δεύτερη φορά της γλυπτικής. Ἀντὶ του Ἡρῶα ἔχουμε τώρα μια πλειάδα προσωπικῶν δημιουργῶν, ὅπως οἱ ἐπικοὶ ποιητὲς του Κύκλου διαδέχονται τον Ὅμηρο και τον Ἡσίοδο. Αὐτοὶ ἠρωικά ὑψωσαν το κυρίαρχο Δωρικό βίωμα ἀπὸ τα τραγούδια των βάρδων, τις ἱστορίες των αοιδῶν, στην περιωπὴ της κορυφαίας ποιητικῆς

δημιουργίας. Οι επίγονοι το πολλαπλασίασαν γονιμοποιώντας νέες βλαστήσεις και παράλληλες αναπτύξεις. Στην αντίστοιχη νέα φορά της γλυπτικής παρουσιάζεται μια ομάδα υπό τους Δίποιο και Σκύλλι, Κρητικούς από την Κνωσσό, Δωρική περιοχή. Η υφολογική συνάφειά τους διατυπώνεται ως μαθητεία στους δισσούς διδασκάλους.

Θα ερευνήσω τη Σπαρτιατική έμφαση της ομάδας, τη σχέση τους προς την Ολυμπία και την εναρμόνιση των αρχαίων πηγών προς τα αρχαιολογικά δεδομένα της ιστορίας της τέχνης, με την ανάδυση της Μορφής σε σειρά εδωλίων ακριβώς προς το τέλος του 8ου αιώνα – ανάδυση που εσήμαινε την είσοδο της νεότητας του Ελληνισμού στον στίβο της Ιστορίας, την έναρξη της Αρχαϊκής εποχής.

ΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

Την Πέμπτη 15 Ιανουαρίου, στις 8.30 το βράδυ, συνεχίζουμε το δεύτερο μέρος του φετινού Κύκλου των συναντήσεών μας, αφιερωμένο στην μελέτη της σχέσης γενικής ιστορίας και πολιτισμού. Η βασική ιδέα που αναλύουμε είναι ότι η ιστορία είναι κατ' ουσίαν πολιτιστική ιστορία. Η μελέτη αυτή θα μας χρησιμεύσει αργότερα στην διατύπωση της γενικής θεωρίας της ιστορίας που θα επεξεργαστούμε για να ανακαλύψουμε τελικά το Νόημα της Ιστορίας. Αυτό θα μας βοηθήσει να κάνουμε στο τέλος του Κύκλου μας και την πρόγνωση του μέλλοντος εις επίρρωση της θεωρίας.

Το θέμα μας αυτή την Πέμπτη θα φέρει σε σύγκριση και διάκριση Ευρωπαϊκή και Ελληνική σκέψη στο πρόβλημα του Πολιτισμού.

Ιστορία του Πολιτισμού:

Spengler, Toynbee και η Κλασική Θεωρία του Πολιτισμού

Τα Σεμινάρια γίνονται στην Αίθουσα Διαλέξεων του Μεγάρου Λόγου και Τέχνης, Πλατεία Γεωργίου Α', 2^{ος} όροφος.

Η είσοδος είναι ελεύθερη.